

การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของคนไทย
ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต

นายสมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

สาขานิติศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-341-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**The Study of Opinions on Attitudes and Social Structure Factors
Relating to the Development of Internet**

Mr. Somkid Lertpiriyaprasert

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication

Department of Public Relations

Graduate School

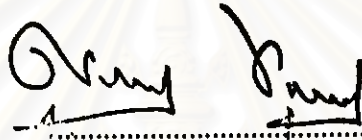
Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-637-341-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและทัศนคติของ
คนไทย ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
โดย นายสมคิด เลิศพิริยประเสริฐ
ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภาวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวัติ บุญลือ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ณรงค์ ขำวิจิตร)

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

สมคิด เลิศไพฑูริยประเสริฐ : การศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของ
คนไทย ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต (THE STUDY OF OPINIONS ON ATTITUDES
AND SOCIAL STRUCTURE FACTORS RELATING TO THE DEVELOPMENT OF INTERNET)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 150 หน้า. ISBN 974-637-341-2.

อินเทอร์เน็ต เป็นเทคโนโลยีที่กำลังเป็นที่สนใจของคนทั่วโลก เนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะตัวที่
แตกต่างจากเทคโนโลยีการสื่อสารอื่นๆ เพราะมีเครือข่ายที่ครอบคลุมไปทั่วโลก จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อ
อำนวยความสะดวกทางการสื่อสารได้มากมาย ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงเป็นอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งกำลังอยู่ภายใต้
กระแสที่ให้ความสนใจ และตื่นตัวกับการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในโลก และเชื่อว่า
พลังทางการสื่อสารของอินเทอร์เน็ตจะสามารถช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าเทียบเท่าอารยประเทศ

การวิจัยในครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนไทยที่
เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ต และศึกษาผลกระทบของอินเทอร์เน็ตที่มีต่อสังคมไทย
ไปพร้อมๆ กัน รวมทั้งเพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับนำมาประกอบการทำนายแนวโน้มการ
เปลี่ยนแปลง พร้อมกับรวบรวมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและแก้ไขเรื่องการรับและการใช้อินเทอร์เน็ต ในกรณี
ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการรับและการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องโดยทั้งนี้ก็เพื่อจะหาคำตอบว่า
อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยจะมีพัฒนาการอย่างไร และจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคม
ไทยในอนาคตข้างหน้าได้หรือไม่อย่างไร ตามแนวคิดของทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีการตอบสนองที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตใน
ประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจากมีความจำเป็นในอันที่จะสร้างความเท่าทันทางธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ โดย
ส่วนที่เป็นปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม วัฒนธรรมนั้น ยังตอบสนองอินเทอร์เน็ตแบบ "ไฟไหม้ฟาง" ซึ่งจะ
เอื้ออำนวยต่อการเติบโตของอินเทอร์เน็ตในระยะสั้นเท่านั้น และสุดท้าย ปัจจัยด้านโครงสร้างการเมืองการปกครอง
หรือรัฐ กลับถูกถือว่าเป็นปัจจัยที่ตอบสนองอินเทอร์เน็ตได้อย่างเชิงซ้ำ และเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของ
อินเทอร์เน็ตมากที่สุด ทั้งๆ ที่เป็นปัจจัยส่วนสำคัญในการกำกับดูแลในเรื่องนี้โดยตรง ประกอบกับปัจจัยอื่นๆ เช่น
ราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ต ความรู้ โครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม ก็ยังเป็นปัญหาต่อพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต
ยังผลให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดจากผลของอินเทอร์เน็ตในอนาคต 5-10 ปีข้างหน้ายังไม่แจ่มชัด
เท่าที่ควร แต่จะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะประเด็นหลักๆ ว่า ควรปรับปรุงในเรื่องการศึกษา และวิถีคิดของ
คนไทย รวมทั้งพื้นฐานระบบโทรคมนาคม และลดราคาค่าบริการอินเทอร์เน็ตให้เหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ จึงจะ
ทำให้ทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่ดีและชัดเจนมากขึ้น

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C750387 : MAJOR Development Communication
KEY WORD: INTERNET / INFORMATION TECHNOLOGY / DEVELOPMENT OF INTERNET

SOMKID LERTPIRIYAPRASERT : THE STUDY OF OPINIONS ON ATTITUDES AND SOCIAL
STRUCTURE FACTORS RELATING TO THE DEVELOPMENT OF INTERNET. THESIS ADVISOR :
ASSO. PROF. KANJANA KAEWTHEP, Ph.D. 150 pp. ISBN 974-637-341-2

Internet is a phenomenon which has been attracting people throughout the world, thanks to its unique characteristics when compared with other communication channels. With numerous existing and potential applications, it has turned around the ways people interact, disseminate ideas, do businesses, conduct researches and monitor the world.

Thailand is just one of the countries where people have woken up to see that the world is never the same. In accordance with the Critical theory, this study was conducted to find out the development of Internet usage in Thailand and how this Global Village technology of Internet can affect the structure of Thai society.

This research focused on social structural factors and attitudes of Thais - how they have facilitated or hindered the growth of Internet in the country. The study also was intended to gather experts opinions on the future trend and safeguards against potential problems.

The study found that economy is a major contributing factor to the growth of Internet in Thailand, due to the need to stay or become competitive locally and internationally. Social and cultural factors have only hayfire effects on development of Internet in Thailand.

Meanwhile, politics has been the biggest obstacle to the Internet growth despite the fact it can play the most direct and influential role in the evolution of the technology in Thailand. Other obstacles include the relatively high service fees, education, and communication infrastructure. Combining all these, the Internet-influenced social trend in the next five to 10 years is not that clear.

However, experts commented that with good education, cheap service fees, improved communications infrastructure and improved Thai mentality, a good social trend can take place along with good growth of the Internet.

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และแนะนำข้อคิดเห็น ต่างๆ ในการทำวิจัยมาด้วยดีตลอดมา และเนื่องด้วยทุนการวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการอนุเคราะห์จาก กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ พี่สาวและพี่ชายทุกคน ที่ช่วยสนับสนุนทั้งด้านการเงิน และคอยกระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยเร่งทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ รวมทั้งเพื่อนๆ กลุ่มนิเวศน์ ที่คอยให้ กำลังใจ ถามได้ และช่วยเหลือในด้านข้อมูลจนวันสุดท้ายของการส่งวิทยานิพนธ์

สมคิด เลิศพิริยประเสริฐ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1	
บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์.....	9
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	10
2	
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	11
กลุ่มทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างโครงสร้างสังคม และเทคโนโลยี.....	11
กลุ่มแนวคิดในเรื่องโครงสร้างสังคม และทัศนคติที่มนุษย์มีต่อเทคโนโลยี อันมีผลต่อการรับและใช้เทคโนโลยี.....	21
กลุ่มแนวคิดในเรื่องเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	25
ประวัติความเป็นมาของ อินเทอร์เน็ต.....	28
3	
ระเบียบวิธีวิจัย.....	35
แหล่งข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

	เครื่องมือที่ใช้ และวิธีการเก็บข้อมูล.....	37
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
4	ทัศนะจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	39
	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	39
	ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม.....	50
	ปัจจัยด้านทัศนคติ.....	57
	ผลกระทบที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต.....	72
5	ทัศนะจากผู้เชี่ยวชาญ.....	79
	ปริมาณและลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต.....	80
	แบบแผนลักษณะการรับอินเทอร์เน็ต.....	83
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับและการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต.....	85
	ตัวบ่งชี้ที่ใช้ทำนายการเติบโตของอินเทอร์เน็ต.....	96
	ผลกระทบจากอินเทอร์เน็ต.....	105
	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ต.....	109
	ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข การรับและการใช้อินเทอร์เน็ต.....	115
6	สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	122
	สรุปผลการวิจัย.....	123
	อภิปรายผลการวิจัย.....	138
	ข้อจำกัดในการวิจัย.....	142
	ข้อเสนอแนะ.....	143
	รายการอ้างอิง.....	146
	ประวัติผู้เขียน.....	150

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แบบจำลองแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ต่อกันระหว่าง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร.....	12
2	แผนภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากผลของเทคโนโลยีการสื่อสาร	140

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย